

ΜΙΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΠΟΛΛΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

Ένας ζωντανός σχολιασμός ιστορικών ή «ιδιωτικής» σημασίας εικόνων που έχουν χαραχθεί ανεξίτηλα στη μνήμη

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΘΑΝΑΣΗΣ Θ. ΝΙΑΡΧΟΣ

Κοιτάζω τη φωτογραφία μπροστά μου. Τα μάτια μου δεν μπορούν να ξεκολλήσουν από το φωτεινό πρόσωπο, το διαμπερές βλέμμα, το ελαφρό μειδίαμα, τη χαρακτηριστική ελιά στο μάγουλο, τα στιβαρά χέρια της μητέρας μου. Ζεστή, ανθρώπινη, όμορφη, ανοιχτή, γήινη και ταυτόχρονα λίγο απόμακρη, μοναχική, αποστασιοποιημένη, αέρινη. Αναλογίζομαι τώρα, με το πέρασμα του χρόνου, αν την ήξερα όσο θα ήθελα.

Η προσωποποίηση της αξιοπρέπειας, της εντιμότητας, της ηθικής, της αισιοδοξίας... «Είμαι παιδί του ήλιου, όχι του φεγγαριού» είπε στον Κάρολο Κουν αποκαιρετώντας τον μετά την αποφοίτησή της από τη δραματική σχολή. Δίπλα στο ηφαιστείο που ήταν ο πατέρας μας, ο Πέλος Κατσέλης, ο μεγάλος της δάσκαλος και έρωτας, ο δημιουργός που βίωνε και μεγαλοουργούσε μέσα στον κόσμο των μεγάλων συγκρούσεων, αντιθέσεων, παθών και υπαρξιακών διλημάτων, εκείνη κρατούσε πάντα το μέτρο, την ισορροπία, την ηρεμία στο σπίτι, στη δραματική σχολή, στο θέατρο. Πόσες φορές δεν άκουσα από τα χείλη της τα λόγια του Ταγκόρ: «Κοιμήθηκα και ονειρεύτηκα πως η ζωή είναι χαρά. Ξύπνησα και είδα ότι η ζωή είναι καθήκον. Επύραξα και αντιλήφθηκα πως το καθήκον είναι χαρά». Μαθήτριά της Κούλας Πράτσικα, της μεγάλης δασκάλας χορού, από τα εφηβικά της χρόνια έμαθε να πειθαρχεί σώμα και ψυχή και να υπηρετεί με την ίδια προσήλωση και αυταπάρνηση την οικογένεια και την τέχνη. Όσο οι παραστάσεις και το θέατρο την ανάγκαζαν να λείπει από το σπίτι τα βράδια, ξυπνούσε στις 6 κάθε πρωί για να βρούμε έτοιμο το πρωινό, να ετοιμάσει τα πάντα για το σχολείο, να πάμε μαζί στη στάση του λεωφορείου. Κάθε απόγευμα ανεβοκατέβαινε τα σκαλοπάτια από το σπίτι στη δραματική σχολή όπου δίδασκε για να σιγουρευτεί ότι τα πάντα ήταν όπως τα θέλαμε ή για να κρατάει το βιβλίο, βοηθώντας με πότε με τις κλίσεις των αρχαίων ρημάτων και πότε με τους ατέλειωτους τύπους και τις ενώσεις στη χημεία. Τα καλοκαίρια πάλι, στην Επίδαυρο, μεγάλη πρωταγωνίστρια εκείνη, μπροστά στην πρόκληση μιας Μήδειας ή Κλυταιμνήστρας, μέναμε μόνοι στο μικρό καμαράκι πάνω από το Μουσείο, ώστε αργά κάθε βράδυ, όταν όλοι ξεφάντωναν στο Λυγουριό, να κάνει πρόβα στο άδειο θέατρο, συντροφιά με το απδόνι που κελαηδούσε και μένα που μισοκοιμόμουν κουρνιασμένα στα μαξιλαράκια του κάτω διαζώματος. Μερικά χρόνια αργότερα, ήταν η ίδια απίστευτη εσωτερική της θέληση και πειθαρχία που της έδωσαν

ΌΤΑΝ ΜΙΑ ΩΡΙΜΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΑ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΗΝ ΕΧΕΙΣ ΠΡΩΤΟΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙ ΣΕ ΗΛΙΚΙΑ 13 ΧΡΟΝΩΝ, ΜΕ ΕΝΑ ΛΕΥΚΟ ΦΟΡΕΜΑ ΚΑΙ ΤΑ ΑΠΙΘΑΝΑ ΓΑΛΑΖΙΑ ΜΑΤΙΑ ΤΗΣ (ΕΧΕΙ ΓΡΑΦΕΙ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΧΡΟΝΙΑ ΣΧΕΤΙΚΗ ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ ΣΤΑ «ΝΕΑ») ΝΑ ΑΙΩΡΕΙΤΑΙ ΣΤΗΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΣΙΔΕΡΕΝΙΑ ΣΚΑΛΑ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΚΟΥ ΤΗΣ ΣΠΙΤΙΟΥ, ΣΤΗ ΝΕΑ ΣΜΥΡΝΗ, ΚΑΘΕ ΥΠΟΔΟΧΗ ΤΗΣ ΓΙΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΔΕΝ ΜΠΟΡΕΙ ΠΑΡΑ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΕΝΘΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ. Η ΛΟΥΚΑ ΚΑΤΣΕΛΗ ΓΡΑΦΟΝΤΑΣ ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΜΟΙΡΑΖΕΤΑΙ ΜΕ ΠΟΛΛΟΥΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΕΣ ΜΙΑ ΜΕΓΑΛΗ ΣΥΓΚΙΝΗΣΗ

Λούκα Κατσέλη

ΧΡΟΝΙΑ ΑΛΗΣΜΟΝΗΤΑ

«Βασιλιάς και σκύλος» του Σπύρου Μελά από το Εθνικό Θέατρο το 1953. Από αριστερά: (όρθιοι) Αλέκος Αλεξανδράκης, Γιάννης Αποστολίδης, Νίκος Χατζίσκος, (καθιστοί) Αλέκα Κατσέλη, Γιώργος Γληνός, Κάκια Παναγιώτου, Σπύρος Μελάς

τη δύναμη να ξεπεράσει, σε λιγότερο από έναν χρόνο, το ισχυρό εγκεφαλικό που τη χτύπησε και να ξαναβγει στην Επίδαυρο για να ενσαρκώσει με συγκλονιστικό τρόπο την Εκάβη στις «Γρωάδες».

Ελληνίδα μέχρι το κόκαλο και λάτρις του ελληνικού πολιτισμού, συνέδεσε το όνομά της και την πορεία της με το Ελληνικό Χορόδραμα της Ραλλούς Μάνου και την τελετή αφής της ολυμπιακής φλόγας ως το 1968, όταν επί δικτατορίας αρνήθηκε τη συμμετοχή της.

Τη θυμάμαι σαν τώρα, το 1964, να ηγεγιά της πομπής μέσα στην ιερά άλιτη της Ολυμπίας, σπατή, αγέρωχη, με τη μακριά της κλαμύδα, να ανάβει τον δαυλό από τις ακτίδες του ήλιου που συγκεντρώνονταν στο στρογγυλό

κάτοπτρο και ν' απαγγέλλει τον ύμνο προς τους ολυμπιονίκες του Πινδάρου.

Από αστική και μάλλον συντηρητική οικογένεια, δεν δίστασε να συμμετάσχει στα κοινά ως εθελόντρια νοσοκόμα στον πόλεμο και αργότερα να στηρίξει εθελοντικά με τις απαγγελίες της εκδηλώσεις για την ειρήνη, για τα κοινωνικά κινήματα, για τους απελευθερωτικούς αγώνες. Πιστεύοντας ακράδαντα ότι ο ηθοποιός «ποιεί ήθη», ταυτίζεται και υπηρετεί το πρωτοποριακό όραμα του πατέρα μας να αναβιώσει μέσα από το «φυσικό θέατρο» τα ήθη και έθιμα κάθε περιοχής της Ελλάδας με τη συμμετοχή των θεατών. Έτσι, στα μέσα της δεκαετίας του 1950 ανεβάζουν στην Υδρα, στη Ναύπακτο και στο Μεσολόγγι έργα που γράφονται από σπουδαίους συγγραφείς της εποχής ειδικά για τις τοπικές κοινωνίες. Δεν θα ξεχάσω ποτέ την εντύπωση που μου έκανε η παράσταση στο Μεσολόγγι, όπου ο συγγραφέας και ηθοποιός Νότης Περγιάλης έπαιζε τη φλογέρα του, ενώ δεκάδες ψαράδες μαζί με τους ηθοποιούς εξιστορούσαν τους καημούς της λιμνοθάλασσας.

Και για τους δυο γονείς μας, το θέατρο ήταν ο μεγάλος καθρέφτης αλλά και το μεγάλο σχολείο κάθε κοινωνίας, αποδέκτης και πλάστης ταυτόχρονα αξιών και προτύπων. Αποζητούσαν και οι δύο, μέσα από τη θεατρική πράξη, να καταστήσουν τον θεατή συμμετοχό, να διερευνήσουν από κοινού τα ανεξερεύνητα μονοπάτια της γνώσης που προσφέρουν τα σπουδαία κείμενα είτε των αρχαίων τραγωδών είτε των μεγάλων θεατρικών συγγραφέων. Ίσως γι' αυτό, παρά τις πολλές κινηματογραφικές ταινίες στις οποίες συμμετείχε, τελικά η μητέρα μας έμεινε στην Ιστορία ως «γνωστή τραγωδός και ηθοποιός του Εθνικού Θεάτρου». Ίσως και γι' αυτό στο οικογενειακό μας DNA το θέατρο και η πολιτική αποτέλεσαν δύο αλληλένδετους πόλους έκφρασης, δημιουργίας και προσφοράς. Είναι τυχαίο άραγε ότι ύστερα από χρόνια στα έδρανα της Βουλής, η Νόρα ανεβαίνει πάλι στο σανίδι σε λίγες εβδομάδες να παίξει τη Σίσσι Γκόφορθ στο έργο του Τενεσί Ουίλιαμς «Ο τελευταίος επισκέπτης»; 'Η μήπως είναι τυχαίο ότι την κόρη μας Αμαλία, που παίζει για πρώτη φορά στο Εθνικό στην παράσταση του «Γαλιλαίου» του Μπρεχτ, τη συγκινεί από μικρή το πολιτικό θέατρο;

Είχα τη μεγάλη τύχη να γεννηθώ από δυο γονείς που αποτέλεσαν για μένα πρότυπα ζωής. Ο Σίλερ γράφει κάπου: «Οποιοσ στον καιρό του μπόρεσε ό,τι καλύτερο να κάνει, αυτός έζησε για όλους τους καιρούς». Εκαναν τελικά και οι δυο τους ό,τι καλύτερο μπορούσαν να κάνουν. Γι' αυτό άφησαν πίσω τους ανεξίτηλα πατήματα...